

HOLOKAUSZT – ISKOLAI EMLÉKNAP

14/1 SZEMÉLYES GONDOLATOK

I. RÉSZ

1. Fogalmazd meg, hogy mit jelent számodra a holokauszt szó!

.....
.....
.....

2. Milyen adatokat, tényeket ismersz a holokauszttal kapcsolatban?

Sorolj fel ezek közül hármat!

.....
.....
.....

3. Mit vársz a mai iskolai naptól?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

II. RÉSZ

1. Mire fogsz leginkább emlékezni a mai napból?
 -
 2. Melyik feladat tetszett a legjobban?.....
 -
 3. Milyen új információkat, ismereteket szereztél ma?.....
 -
 -
 -
 4. Szerinted mi volt a mai iskolai nap célja?
 -
 -
 -
 -
 5. Húzd alá azokat a mondatokat, amelyek a kifejezik a mai nappal kapcsolatos érzéseidet!

Nagyon tanulságos volt számomra.	Inkább moziba mentem volna.
Az egésznek nem sok értelme volt.	A rendes tanítási órákat jobban szeretem.
Szerztem néhány új ismeretet ma.	Szívesen ünnepelnék így máskor is.
A legtöbb feladat alatt unatkoztam.	Némelyik feladat érdekes volt, mások viszont gyengék.

 6. Volt olyan feladat, ami kínos vagy nehéz volt számodra? IGEN – NEM
Ha igen, miért?
 -
 7. Ha te döntenél róla, akkor jövőre hagyományos iskolai megemlékezést tartanál, vagy inkább a maihoz hasonló projektnapot? HAGYOMÁNYOSAT – INKÁBB ILYET
Miért?
 -
 -
 8. Van-e valamilyen fontos gondolatod vagy tanácsod, amit meg szeretnél még osztani a mai nap szervezőivel, a programmal kapcsolatban?
-
-
-

14/2 A ZSIDÓK EURÓPÁBA ÉRKEZÉSE

CSOPORTOS FELADATLAP

Feladatok:

1. Földrajzi atlaszotok és egy pausz papír segítségével készíttetek egy olyan térkép-vázlatot, amely az európai országok körvonalait tünteti fel! Ragasszátok fel ezt a vázlatot egy nagyobb fehér papírra!
2. A különböző európai országokba eltérő időpontokba érkeztek zsidó népcsoportok. Állítsátok ennek megfelelő sorrendbe az adatkártyákat, majd alkossatok 5-6 időkategóriát arra vonatkozóan, hogy milyen régi az együttélés! Jelöljétek 5-6 különféle színnel ezeket a kategóriákat! Színezzétek ki ennek megfelelően Európa térképét!
3. Készíttetek a térképhez jelmagyarázatot!
4. Végül fogalmazzatok meg egy érvényes állítást a zsidók európai jelenlétének időtávjával kapcsolatban, és írjátok le azt a kiszínezett térkép-vázlat alá!

14/3 A ZSIDÓK EURÓPÁBA ÉRKEZÉSE

ADATKÁRTYÁK

Az ország mai neve: Nagy-Britannia Az első zsidók érkezésének éve: 1070	Az ország mai neve: Ausztria Az első zsidók érkezésének éve: 903
Az ország mai neve: Belgium Az első zsidók érkezésének éve: 1233	Az ország mai neve: Belorusszia Az első zsidók érkezésének éve: 1383
Az ország mai neve: Bulgária Az első zsidók érkezésének éve: 33	Mai országnév: Csehország és Szlovákia Az első zsidók érkezésének éve: 933
Az ország mai neve: Dánia Az első zsidók érkezésének éve: 1622	Az ország mai neve: Észtország Az első zsidók érkezésének éve: 1333
Az ország mai neve: Franciaország Az első zsidók érkezésének éve: 3	Az ország mai neve: Görögország Az első zsidók érkezésének éve: Kr. e. 300
Az ország mai neve: Hollandia Az első zsidók érkezésének éve: 1133	Mai nevek: Jugoszlávia utódállamai Az első zsidók érkezésének éve: 933
Az ország mai neve: Lengyelország Az első zsidók érkezésének éve: 1133	Az ország mai neve: Lettország Az első zsidók érkezésének éve: 1533
Az ország mai neve: Litvánia Az első zsidók érkezésének éve: 1133	Az ország mai neve: Luxemburg Az első zsidók érkezésének éve: 1286
Az ország mai neve: Magyarország Az első zsidók érkezésének éve: 33	Az ország mai neve: Németország Az első zsidók érkezésének éve: 321
Az ország mai neve: Norvégia Az első zsidók érkezésének éve: 1851	Az ország mai neve: Olaszország Az első zsidók érkezésének éve: Kr. e. 167
Az ország mai neve: Románia Az első zsidók érkezésének éve: 133	Az ország mai neve: Ukrajna Az első zsidók érkezésének éve: 1117

14/4 EURÓPA ZSIDÓ NÉPESSÉGE A HOLOKAUSZT ELŐTT

CSOPORTOS FELADATLAP

Feladatok:

1. Ehhez a feladathoz az előzőleg elkészített vaktérkép másolatát használhatjátok. Ragasszátok fel ezt a térképvázlatot is egy nagyobb fehér papírra!
2. Soroljátok az adatkártyákon megjelölt országokat hat csoportba annak megfelelően, hogy a II. világháború előtt milyen arányú volt a zsidó népességük! Minden csoporthoz válasszatok egy színt, és ennek megfelelő színezzétek ki Európa térképét!
3. Készítetek a térképhez jelmagyarázatot!
4. Végül fogalmazzatok meg egy érvényes állítást a zsidók európai jelenlétének mértékével és területi eloszlásával kapcsolatban, majd írtok le azt a kiszínezett térképvázlat alá!

14/5a EURÓPA ZSIDÓ NÉPESSÉGE A HOLOKAUSZT ELŐTT

ADATKÁRTYÁK

<p>Az ország mai neve: Nagy-Britannia A zsidók száma a II. világháború előtt: 300 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,70%</p>	<p>Az ország mai neve: Ausztria A zsidók száma a II. világháború előtt: 191 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 2,80%</p>
<p>Az ország mai neve: Belgium A zsidók száma a II. világháború előtt: 60 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,70%</p>	<p>Az ország mai neve: Bulgária A zsidók száma a II. világháború előtt: 64 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,50%</p>
<p>Az ország mai neve: Csehország és Szlovákia A zsidók száma a II. világháború előtt: 356 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 2,40%</p>	<p>Az ország mai neve: Dánia A zsidók száma a II. világháború előtt: 8 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,10%</p>
<p>Az ország mai neve: Franciaország A zsidók száma a II. világháború előtt: 260 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,60%</p>	<p>Az ország mai neve: Görögország A zsidók száma a II. világháború előtt: 73 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 1,20%</p>
<p>Az ország mai neve: Hollandia A zsidók száma a II. világháború előtt: 112 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 1,40%</p>	<p>Mai nevek: Jugoszlávia utódállamai A zsidók száma a II. világháború előtt: 69 ezer Arányuk a teljes népességen belül: 0,50%</p>

14/5b EURÓPA ZSIDÓ NÉPESSÉGE A HOLOKAUSZT ELŐTT

ADATKÁRTYÁK

<p>Az ország mai neve: Lengyelország A zsidók száma a II. világháború előtt: 3250 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 9,80%</p>	<p>Az ország mai neve: Lettország A zsidók száma a II. világháború előtt: 93 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 4,80%</p>
<p>Az ország mai neve: Litvánia A zsidók száma a II. világháború előtt: 155 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 7,60%</p>	<p>Az ország mai neve: Luxemburg A zsidók száma a II. világháború előtt: 5 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 0,80%</p>
<p>Az ország mai neve: Magyarország A zsidók száma a II. világháború előtt: 444 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 5,10%</p>	<p>Az ország mai neve: Németország A zsidók száma a II. világháború előtt: 503 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 0,80%</p>
<p>Az ország mai neve: Norvégia A zsidók száma a II. világháború előtt: 2 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 0,10%</p>	<p>Az ország mai neve: Olaszország A zsidók száma a II. világháború előtt: 48 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 0,10%</p>
<p>Az ország mai neve: Románia A zsidók száma a II. világháború előtt: 758 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 4,20%</p>	<p>Mai nevek: a volt Szovjetunió utódállamai A zsidók száma a II. világháború előtt: 3021 ezer Arányuk a teljes népességben belül: 1,70%</p>

14/6 MOZAIKOK A ZSIDÓ KULTÚRÁBÓL

FELADATLAP

NÉVADÁS		
KÖRÜLMETÉLÉS		
BÁR MICVÁ ÉS BÁT MICVÁ		
SÓLET		
BARHESZ		

ZSINAGÓGA		
SÁBESZ/SZOMBAT		
JIDDIS		
TÓRATEKERCS		
RABBI		
MENORA		

14/7 MOZAIKOK A ZSIDÓ KULTÚRÁBÓL

KÉPKÁRTYÁK

		
		
	<p>vos kenn ikh visn? vos darf ikh ton? vos meg ikh hofn? vos iz der mentsh?</p>	
		

14/8 MOZAIKOK A ZSIDÓ KULTÚRÁBÓL

DEFINÍCIÓKÁRTYÁK

A teljes héber név egy utótaggal, az apa nevéből képződik. Zsidó név mellett keresztény nevet is kaphatnak a gyermekek, gyakran a héber és a polgári név azonos betűvel kezdődik. (Mose lehet Mózes, Mór, Manó.)

A szertartást britnek nevezik, azaz szövetségnek. Egészségügyi fontossága mellett a jelentőségét az adja, hogy Isten és Izrael közötti örök szövetség jelképeinek tekintik. A britet mindig a születést követő 8. napon végzik el, meghatározott imák elmondása közben.

Nagykorúvá válás, a lányoknál 12, a fiúknál 13 évesen, innentől kötelesek betartani a zsidó szertartásokat. Bát micvá (a parancsolat lánya), illetve bár micvá (fia) megtisztelése a zsinagógában történik, ahol a fiú alkalmat kap vallási ismereteinek bemutatására. Ünnepség zárja.

Sütőben készült babfőzelék, rántás nélküli. A háziasszony még pénteken a naplemente előtt bekészítette a sütőbe, és másnapra, a szombat végére elkészült. Ha lehetett, füstölt libacommbal ették.

Ünnepi kalács, hosszúkásan fonva készült szombatokra, kerekre fonva az ünnepek idejére.

A vallási szertartások épülete, imaház.

A vallási szertartások épülete, imaház.

Zsidók számára minden pénteken a naplementétől kezdve szombat estig tilos a munka. A család együtt ül asztalhoz, imádkoznak, gyertyát gyújtanak, Tórát olvasnak.

Zsidók által Kelet-Európában használt nyelv, a régebbi német nyelv elemeit használja, de héber és szláv sajátosságokkal is kevert. A kivándorlások miatt az amerikai zsidóság egy része is használja a jiddist. A holokauszt után a nyelv visszaszorulóban.

Ősi hagyományok szerint készülő kézírásos pergamentekercs, mely a Tóra szövegét tartalmazza. Szombatonként szakaszonként a zsinagógákban nyilvános felolvasást tartanak belőle.

Szó szerinti jelentése: Tanító, Mester. A zsidó vallás papja.

Vallási szertartásokhoz használt hétágú gyertyatartó.

14/9a ZSIDÓELLENES JOGSZABÁLYOK MAGYARORSZÁGON SZEMELVÉNYEK

Tisztviselőként vagy egyéb alkalmazottként zsidó nem léphet az állam, törvényhatóság, község, úgyszintén bármely más köztestület, közintézet vagy közüzem szolgálatába. Ez a rendelkezés a társadalombiztosító intézetek szerződött és ideiglenesen megbízott orvosaira is irányadó. A biztosító intézet elnöke az intézet zsidó szerződött orvosainak szerződéses jogviszonyát egy évi felmondással megszüntetheti.

(1939. évi IV. törvény 5. §)

A közép-, a középfokú és a szakiskolákban oktatást végző zsidó tanárokat, a népiskolákban oktatást végző zsidó tanítókat, továbbá a zsidó községi jegyzőket ... nyugdíjazni kell, illetőleg az erre irányadó szabályok szerint a szolgálatból végkielégítéssel el kell bocsátani.

(1939. évi IV. törvény 5. §)

Az egyetemek és a főiskolák első évfolyamára zsidót csak olyan arányban lehet felvenni, hogy a zsidó hallgatók száma az egyetem vagy a főiskola illető karára felvett összes hallgatók számának hat százalékát... ne haladja meg.

(1939. évi IV. törvény 7. §)

Zsidó nem lehet időszaki lap felelős szerkesztője, kiadója, főszerkesztője, vagy bármily névvel megjelölt olyan munkatársa, aki a lap szellemi irányát megszabja, vagy a lap szerkesztésében egyébként irányító befolyást gyakorol.

(1939. évi IV. törvény 10. §)

Zsidó nem lehet színház igazgatója, művészeti titkára, dramaturgja vagy bármily névvel megjelölt olyan alkalmazottja, aki a színház szellemi vagy művészeti irányát megszabja, a színház művészi személyzetének alkalmazásában vagy a színház művészeti ügyvitelében egyébként irányító befolyást gyakorol.

(1939. évi IV. törvény 11. §)

Ipar gyakorlására zsidónak iparigazolványt, illetőleg iparendélyt mindaddig nem lehet kiállítani, amíg az illető községben a zsidóknak kiadott iparigazolványok és iparendélyek együttes száma a községben fennálló összes iparigazolványok és iparendélyek számának hat százaléka alá nem csökken...

(1939. évi IV. törvény 14. §)

14/9b ZSIDÓELLENES JOGSZABÁLYOK MAGYARORSZÁGON

SZEMELVÉNYEK

Nem zsidónak zsidóval házasságot kötni tilos.... Az a magyar honos nem zsidó, aki zsidóval, az a zsidó, aki magyar honos nem zsidóval... házasságot köt, büntetett követ el, és öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő.

(1941. évi XV. törvény 9. és 14. §)

Ügyvédi kamarába zsidót felvenni nem lehet.

Az ügyvédi kamarák névjegyzékébe a jelen rendelet hatályba lépése előtt bejegyzett zsidó ügyvédek a kamara választmánya... a névjegyzékből törölni köteles.

(Kormányrendelet, 1944. március 29.)

Az országos magyar sajtókamarába, a színművészeti és filmművészeti kamarába zsidót felvenni nem lehet... A kamara tagjainak névjegyzékébe a jelen rendelet hatályba lépése előtt bejegyzett zsidó kamarai tagokat... a kamara miniszteri biztosa... törölni köteles.

(Kormányrendelet, 1944. március 29.)

Nem zsidó nőt vagy férfit háztartási alkalmazottként tilos foglalkoztatni olyan háztartásban, amelynek zsidó tagja van, vagy amelyhez tartozó lakásban zsidó lakik...

(Kormányrendelet, 1944. március 29.)

Jelen rendelet hatályba lépésétől kezdődően minden hatodik életévét betöltött zsidó személy – nemre való tekintet nélkül – köteles házon kívül felső ruhadarabjának bal mellrészén, jól láthatóan, 10 x 10 cm átmérőjű szövet-, selyem- vagy bársonyanyagból készült kanárisárga színű hatágú csillagot viselni.

(Kormányrendelet, 1944. március 31.)

Azok a zsidók, akiknek a tulajdonában közúti gépjármű van, kötelesek azt 1944. április hó 8. napjáig bejelenteni...

(Kormányrendelet, 1944. március 31.)

14/9c ZSIDÓELLENES JOGSZABÁLYOK MAGYARORSZÁGON SZEMELVÉNYEK

Az a zsidó, aki... megkülönböztető jelzés viselésére köteles... sem közlekedés, sem szállítás céljára személygépjárművet (személyautó, motorkerékpár, géperejű bérkocsi) nem használhat.

(Kormányrendelet, 1944. április 7.)

Zsidó személy az illetékes hatóság írásbeli engedélye nélkül sem közforgalmi vagy korlátozott közforgalmi vasúton, sem pedig közhasználatú társas gépkocsin nem utazhat...

(Kormányrendelet, 1944. április 7.)

A zsidók húsfejadagja személyenként és hetenként legfeljebb 10 dkg csont nélküli marhahús vagy lóhús lehet. Sertéshúst és borjúhúst a zsidók nem vásárolhatnak...

(Közellátásügyi miniszteri rendelet, 1944. április 23.)

Jelen rendelet hatályba lépése után zsidó szerző írói művét többszörösíteni, közzétenni és forgalomba hozni nem szabad.

Kormányrendelet, 1944. április 30.

Megkülönböztető jelzés viselésére köteles zsidónak nyilvános fürdőben megjelenni nem szabad...

(Belügyminiszteri rendelet, 1944. május 2.)

Az a zsidó tanuló, aki... megkülönböztető jelzés viselésére köteles, középiskolában, középfokú iskolában vagy szakiskolában rendszeresített egyenruhát és sapkát sem az iskolában, sem az iskolán kívül nem viselhet. Az ilyen tanuló nem jogosult az iskola jelvényének a viselésére sem.

(A vallás és közoktatásügyi miniszter rendelete, 1944. május 6.)

A zsidóságot nemre és korra való tekintet nélkül a kijelölt gyűjtőtáborokba kell szállítani. Kivételt képeznek azok a hadi fontosságú üzemekben, bányáknál és nagyobb vállalatoknál, földbirtokosoknál alkalmazott szakképzett zsidók, akiknek azonnali kivonása az üzem termelését megakadályozná.

(Titkos belügyminiszteri rendelet, 1944. április 7.)

14/9d ZSIDÓELLENES JOGSZABÁLYOK MAGYARORSZÁGON

SZEMELVÉNYEK

A zsidó kereskedők kötelesek üzletüket lezárni és azt bejelenteni; árukészletük és berendezésük zár alá kerül. Az olyan üzlet vezetésére, amelynek folytatása honvédelmi vagy közellátási érdekből szükséges, haladéktalanul vállalatvezetőt kell kirendelni. A zsidó kereskedő üzleti alkalmazottainak illetményét további rendelkezésig folyósítani kell.

(Kereskedelmi minisztérium rendelet, 1944. április 21.)

A 10 ezernél kisebb lélekszámú településekről a zsidók kötelesek záros határidő alatt, a törvényhatóság első tisztviselőjének rendelkezése alapján, más községbe, illetve városba átköltözni. Másutt a zsidók csak a település meghatározott részeiben, illetve utcáiban, esetleg kijelölt házakban lakhatnak.

(Miniszterelnöki rendelet, 1944. április 28.)

Zsidók minden településen csak a törvényhatóság első tisztviselője által kijelölt szállodákat, penziókat, vendéglőket, kávéházakat, korcsmákat, italméréseket és más hasonló üzemeket látogathatják. Ha a zsidók részére kijelölhető külön helyiség nincs, akkor a napnak csak meghatározott szakában léphetnek be ezekre a helyekre.

(Belügyminiszteri rendelet, 1944. május 15.)

A megkülönböztető jelzés viselésére kötelezett zsidókat a nyílt árusítású üzletekben, vásárokon, piacokon csak a nap két óráján szabad kiszolgálni, ennek az időnek a kezdetét és a végét a polgármester, illetve a főszolgabíró állapítja meg és teszi közzé.

(Miniszterelnöki rendelet, 1944. június 4.)

Zsidó orvos csak zsidó személyt gyógykezelhet, köteles névtábláját sárga csillaggal megjelölni.

(Miniszterelnöki rendelet, 1944. június 23.)

A zsidók minden vagyona a nemzet vagyonaként az államra száll át...

(Miniszterelnöki rendelet, 1944. november 3.)

14/10 A HOLOKAUSZT SZEMEI

FELADATLAP A SOA CÍMŰ RÉSZ ELEMZÉSÉHEZ

A látottak alapján válaszolj az alábbi kérdésekre!

1. Vajon miért játékvonattal ábrázolták a bevagónírozást?

.....
.....

2. Milyen volt a peronon maradt baba arca?

.....
.....

3. Mi mutatta a rettenetet?

.....
.....

4. Vajon miért cserélte fel a rendező az elutazók és az állomáson maradók szerepét?

.....
.....

5. Szerinted mit jelképezhet a piros léggömb elrepülése?

.....
.....

6. Vajon mit ábrázolt a játékhadsereg?

.....
.....

7. Kik ülhetnek az oldalkocsis motorkerékpárokon?

.....
.....

8. Vajon miért gyerekáldozatok nevét hallhattad?

.....
.....

14/11 APRÓ LÉPÉSEKEN ÁT A BORZALOMIG

Ha a fasiszta rendszer utolsó és legrosszabb intézkedései rögtön az első és legkisebb után következtek volna, ezek rémültek volna meg. – Mekkora ellenállás lett volna, ha a zsidók elgázosítása rögtön azután történt volna meg, miután „német cég”-feliratok jelentek meg a nem zsidó boltokon. De természetesen a dolgok nem így történtek. A kettő között száz apró lépés történik, néhány észrevétlenül, és minden egyes arra készít fel, hogy ne botránkozz meg a következőn – mondta egy német egyetemi tanár a háború után hét évvel.

A zsidó boltokban való vásárlás 1 napos bojkottjával kezdődött. Majd törvényt hoztak a köztisztviselői kar „tisztességének helyreállításáról”, azaz eltávolították a zsidókat és a politikailag megbízhatatlanokat az állásukból. Aztán elbocsátották a zsidó államügyészeket, az orvosokat, a középiskolai tanárokat. Később a zsidó középiskolai tanulókat tiltották ki az iskolából. Eltávolították a színészeket, énekeseket, újságírókat, tudósokat. Létrehozták a Gestapót, a Titkos Államrendőrséget, ahol a kihallgatások, kínzások folytak. A Gestapó akciói törvény felett álltak, bírói felülvizsgálat nem volt fölöttük.

Néhány hónap után a nácik már semmilyen kritikát nem tűrtek. Megsemmisítették a saját belső ellenzéküket is. Megtiltották az iskolásoknak, hogy szóba álljanak zsidó osztálytársaikkal, Heil Hitlerrel köszönnek naponta 50-150 alkalommal, majd hamarosan nem lesznek ilyen osztálytársaik. Felszámolták a szakszervezeteket, a hagyományos egyesületeket. Felléptek a fogyatékosok, a jehovák, a homoszexuálisok, a cigányok, a kommunisták ellen. Könyveket égettek. „Ahol könyveket égetnek, előbb-utóbb embereket is égetni fognak.” – idézték akkoriban többen Heinét, de nem gondolták, hogy ez megtörténhet. A „végső megoldásra” 1943-ban készültek fel. Gazdaságossági számítások alapján hozták létre a megsemmisítő táborokat, és mindent elkövettek a több mint 9 milliós európai zsidóság megölése érdekében.

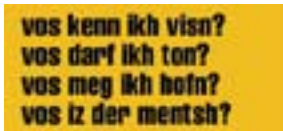

A Szemtől szemben a történelemmel és önmagunkkal című kötet gondolatai alapján.

Feladat:

Vitassátok meg egymással a szöveg elején idézett német egyetemi tanár véleményét, majd beszélgetsetek arról, hogy vajon volt-e olyan pont, amikor még meg lehetett volna állítani a végül világméretű tragédiába torkolló folyamatot!

14/12 HOLOKAUSZT EMLÉKNAP – EMLÉKLAP

<p>NÉVADÁS</p>	<p>A teljes héber név egy utótaggal, az apa nevéből képződik. Zsidó név mellett keresztény nevet is kaphatnak a gyermekek, gyakran a héber és a polgári név azonos betűvel kezdődik. (Mose lehet Mózes, Mór, Manó.)</p>	
<p>KÖRÜLMETÉLÉS</p>	<p>A szertartást britnek nevezik, azaz szövetségnek. Egészségügyi fontossága mellett a jelentőségét az adja, hogy Isten és Izrael közötti örök szövetség jelképeként tekintik. A britet mindig a születést követő 8. napon végzik el, meghatározott imák elmondása közben.</p>	
<p>BÁR MICVÁ ÉS BÁT MICVÁ</p>	<p>Nagykorúvá válás, a lányoknál 12, a fiúknál 13 évesen, innentől kötelesek betartani a zsidó szertartásokat. Bát micvá (a parancsolat lánya), illetve bár micvá (fia) megtisztelése a zsinagógában történik, ahol a fiú alkalmat kap vallási ismereteinek bemutatására. Ünnepséggel zárja.</p>	
<p>SÓLET</p>	<p>Sütőben készült babfőzelék, rántás nélküli. A háziasszony még pénteken a naplemente előtt bekészítette a sütőbe, és másnapra, a szombat végére elkészült. Ha lehetett, füstölt libacombbal ették.</p>	
<p>BARHESZ</p>	<p>Ünnepi kalács, hosszúkásan fonva készült szombatokra, kerekre fonva az ünnepségek idejére.</p>	

ZSINAGÓGA	A vallási szertartások épülete, imaház.	
SÁBESZ/SZOMBAT	Zsidók számára minden pénteken a naplementétől kezdve szombat estig tilos a munka. A család együtt ül asztalhoz, imádkoznak, gyertyát gyújtanak, Tórát olvasnak.	
JIDDIS	Zsidók által Kelet-Európában használt nyelv, a régebbi német nyelv elemeit használja, de héber és szláv sajátosságokkal is kevert. A kivándorlások miatt az amerikai zsidóság egy része is használja a jiddist. A holokauszt után a nyelv visszaszorulóban.	
TÓRATEKERCS	Ősi hagyományok szerint készülő kéziratos pergamentekercs, mely a Tóra szövegét tartalmazza. Szombatonként szakaszonként a zsinagógákban nyilvános felolvasást tartanak belőle.	
RABBI	Szó szerinti jelentése: Tanító, Mester. A zsidó vallás papja.	
MENORA	Vallási szertartásokhoz használt hétágú gyertyatartó.	